

AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM POLİTİKALARI VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ'NE ETKİLERİ

Prof. Dr. Mustafa SAĞLAM

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
msaglam@anadolu.edu.tr

Okt. Fatma ÖZÜDOĞRU

Uşak Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü
fatmaozudogru@mynet.com

Funda ÇIRAY

Eskişehir Ziya Gökalp İlköğretim Okulu
fcry1085@hotmail.com

ÖZET

Avrupa Birliği (AB), yirmi yedi Avrupa ülkesinden oluşan, üye ülkelerin sorunlarını ortak olarak çözdükleri ve kaynakları ile bilgi ve teknolojilerini birlikte değerlendirebildikleri, gelişen, bölgesel bir bütünleşmedir. Böyle bir birliğin içerisinde yer almaya çalışan Türkiye bu süreçte AB'nin gerektirdiği düzenlemeleri yerine getirerek AB ile ilişkilerini sürdürmektedir. AB'ye uyum sürecinde Türk Eğitim Sistemi'nde de birtakım iyileştirme ve geliştirme çalışmaları yapılmaktadır. Eğitim kalitesinin istenilen düzeye ulaştırabilmesi için Türk Eğitim Sistemi'nde AB'nin eğitim politikaları takip edilmektedir. Bu çalışmada AB'nin oluşum süreci, Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci açıklanarak, AB'nin uyguladığı eğitim politikalarının incelenmesi ve belirtilen politikaların Türk Eğitim Sistemi'ne etkilerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Avrupa Birliği, eğitim politikaları, Türk eğitim sistemi.

THE EUROPEAN UNION EDUCATION POLICIES AND THEIR EFFECTS UPON TURKISH EDUCATION SYSTEM

ABSTRACT

The European Union (EU) is a developing regional integration comprised of twenty-seven European countries that solve their common problems and utilize their resources as well as their information and technology all together. In order for Turkey to be a part of this process it maintains relations with the EU by following the regulations and requirements of the EU. Some improvements are being made to harmonize the development of Turkish Education System with that of the EU. Turkey's quality of education is being improved in order to become a member and Turkey is following the European Union's system of educational policies. In this study, the formation process of

EU and Turkey's membership process to EU are explained and EU's educational policies and their effects upon Turkish Educational System are discussed.

Keywords: The European Union, education policies, Turkish education system.

GİRİŞ

Dünya çapında yaşanan bilim ve teknolojiadaki gelişmeler doğrultusunda ülkelerde meydana gelen değişimler ile küreselleşme süreci, toplumlarda gereksinimleri değiştirmiş ve bu gereksinimleri karşılayabilmek için sürekli olarak kendini yenileyen, yeni bilgiler edinmeyi bir yaşam biçimi haline getirmiş bir toplum gereksinimini ortaya çıkarmıştır (Turan, 2005). Avrupa Birliği (AB) de küreselleşme sürecinde ön plana çıkan, güçlü bir topluluk olarak nitelendirilebilir.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra öncelikle ekonomik bir birlik olmak amacıyla altı Avrupa ülkesi (Batı Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg) tarafından kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT), bugün ekonomik boyutunun yanı sıra sosyal, kültürel ve siyasi boyutları da kapsayan çok uluslu bir topluluk olan Avrupa Birliğine dönüşmüştür. AB'ye üye ülkeler kuruluş aşamasında ekonomik açıdan Avrupa'da tek bir birlik oluşturmak amacıyla bir araya gelmişlerdir. Ancak, ilerleyen zamanda üye devletlerin kültürel yapılarındaki değişimler, aralarındaki farklılıkların korunması düşüncesinin yanı sıra ortak bir Avrupa kültürünün geliştirilmesi düşüncesini yaygınlaştırmıştır (Fontaine, 2007).

Bilim ve teknoloji alanında yaşanan hızlı değişimler AB'ye üye ülkeleri ekonomik, siyasi ve kültürel alanlar dışında eğitim alanında da ortak çalışmalar yapmaya ve ortak politikalar geliştirmeye yöneltmiştir. Eğitim politikaları, bir ülkenin eğitim sisteminin gelecekte nasıl şekilleneceğinin ve o ülkede eğitim ile ilgili neler yapılması gerektiğinin belirlenmesi için önemlidir. AB'nin üye ülkeler arasında yaptırıma zorlayan ortak bir eğitim politikası olmamasına karşın üye ülkelerin eğitim sistemleri arasında ortak ilkelerin benimsenmesi desteklenmektedir. Bu konuda gerekli uyumlaştırma çalışmaları yapılmakta, ülkelerin kendi özelliklerini koruyarak ortak bir eğitim sistemi geliştirmeleri yönünde düzenlemeler yapılmaktadır (Sayın, 2004). Gültekin ve Anagün (2006)'e göre, birliğin eğitim alanındaki temel yaklaşımı, üye ülkelerin belirlenen genel ilkeler ve göstergelerle çelişmeyecek biçimde kendi eğitim sistemlerini düzenlemeleri yönündedir.

Türkiye'nin 1960'lı yıllara dayanan AB'ye üyelik girişimleri 2000'li yıllarda yeniden hız kazanmıştır. Bu nedenle Türkiye'de toplumsal sistemleri AB normlarına uygun duruma getirme çabaları kapsamında eğitim sisteminde niteliğin geliştirilmesi amacıyla iyileştirme çalışmaları yapılmaktadır. Bu iyileştirme çalışmalarının kapsamının ve amacının anlaşılabilmesi için genel olarak AB'nin uyguladığı eğitim politikalarının incelenmesi ve belirtilen politikaların Türk eğitim sistemine yansımalarının ortaya konulması gerekmektedir. Bu gerekliliğe dayanan çalışmada, önce AB'nin oluşum süreci ve Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinden kısaca söz edilerek, AB eğitim politikalarının yasal dayanakları ve özellikleri ile bunların Türk eğitim sistemine etkileri incelenmiştir.

AB'NİN OLUŞUMU VE TÜRKİYE'NİN ÜYELİK SÜRECİ

AB, yirmi yedi Avrupa ülkesinden oluşan, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi boyutlu bölgesel bir bütünleşmedir. Bu bütünleşme, yirmi yedi ülkenin sorunlarını birlikte çözdükleri ve kaynakları ile bilgi ve teknolojilerini birlikte değerlendirdikleri, çok uluslu bir toplum oluşturmuştur. Böyle bir birliğin içerisinde üye devlet olarak yer almaya çalışan Türkiye uzun yıllardır AB'nin gerektirdiği düzenlemeleri yerine getirme çabalarını sürdürmektedir.

AB'nin Oluşumu

AB'nin kurulması fikri, II. Dünya Savaşı sonunda parçalanan ve yıkılan Avrupa'nın, yeni bir ekonomik ve siyasi model arayışı içine girmesiyle ortaya çıkmıştır (Gültekin ve Anagün, 2006). Bu arayışlar sonunda oluşan AKÇT, Avrupa'da kalıcı barışı sağlamak amacıyla Avrupa ülkelerini ekonomik ve politik olarak birleştirmeyi amaçlamıştır (Europa, 2010).

AB'nin başlangıcı, 1951 yılında Belçika, Federal Almanya Cumhuriyeti, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda'nın katılımıyla oluşturulan, siyasi ve ekonomik bir örgütlenme olarak tanımlanabilen AKÇT'ye dayanır (Europa, 2010; Wikipedia, 2011a). 1957 yılında altı kurucu devlet arasında imzalanan Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET) kurulmuştur. 1967 yılında imzalanan Brüksel Antlaşması (Füzyon Antlaşması) ile de AKÇT, AET ve AAET, *Avrupa Topluluğu* (AT) adıyla tek bir çatı altında toplanmıştır. 1973 yılında

Danimarka, İrlanda ve Birleşik Krallık, 1981 yılında Yunanistan, 1986 yılında Portekiz ve İspanya AT'ye katılmıştır (Gülcan, 2010).

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra AT üye devletlerin başkan ve başbakanlardan oluşan Avrupa Konseyi yeni Avrupa Birliği Antlaşması kabul edilmiştir. Maastricht Antlaşması olarak bilinen bu antlaşma 1 Kasım 1993'te yürürlüğe girmiştir (Fontaine, 2007). Ortak bir pazarın kurulmasını sağlayan ve 1957 yılında imzalanan Roma Antlaşması'na değişiklikler getiren bu antlaşma ile, AB'yi oluşturan toplumların dayanışmasını güçlendirme, demokrasiyi, temel hak ve özgürlükleri pekiştirme, gelecekteki Avrupa'nın oluşumu için gerekli zemini oluşturma hedeflenmiştir (Tuzcu, 2002).

1995 yılında Avusturya, Finlandiya ve İsveç, 2004 yılında Kıbrıs Rum Kesimi, Malta, Polonya, Slovakya, Slovenya, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya ve Çek Cumhuriyeti, 2007 yılında Romanya ve Bulgaristan'ın katılımıyla genişlemeye devam ederek geniş bir coğrafyaya yayılan AB'ye Hırvatistan, Makedonya ve Türkiye aday ülkelerdir (Gülcan, 2010).

Türkiye'nin AB'ye Üyelik Süreci

Türkiye Cumhuriyeti'nin AB ile süregelen ikili ilişkileri Türkiye-AB ilişkileri olarak tanımlanabilir. Türkiye, AET'ye üye olmak için Temmuz 1959'da başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilmesinin ardından 1963 yılında Türkiye'nin AET ile ortaklık anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile başlayan ilişkiler doğrultusunda Helsinki'de 1999 yılında AB üyeleri tarafından aday olarak kabul edilen Türkiye ile 2005 yılında tam üyelik müzakereleri başlamıştır (Wikipedia, 2011b; Eurydice, 2010a). Türkiye ile AB arasında gerçekleştirilen müzakereler çerçevesinde Türkiye'deki birçok kurum ve kuruluş, AB'ye uyumun sağlanması amacıyla yeniden yapılanma sürecine girmiştir (Akpınar, 2006).

AB'ye üye ülkeler, Türkiye'nin Birliğe tam üye olabilmesi için birtakım ölçütleri sağlamasını istemekte ve bu amaçla birtakım öneriler sunmaktadır. Bu önerilerden biri de Türkiye'nin ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel yönden gelişmesinde Türk Eğitim Sistemi'ne önemli görevler düştüğünden AB'ye tam üyeliği amaçlayan Türkiye'nin eğitim sisteminde birtakım düzenlemeler yapması gerektiğidir (Maya, 2006).

AB’NİN EĞİTİM POLİTİKALARI VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE ETKİLERİ

AB’nin eğitim politikası, “eğitim alanında işbirliği ve uyumun sağlanmasına yönelik olarak Avrupa Konseyi, Avrupa Komisyonu gibi kurumlar tarafından alınan kararlara dayanan temel yönelimler” olarak tanımlanabilir (Terzi, 2005). Bu politikalar temel eğitimden yaşam boyu öğrenmeye kadar tüm işbirliği alanlarını, ulusal ve yerel düzeyde eğitim ile ilgili tüm kurum ve kişileri içerecek şekilde, çok yönlü ve kapsamlıdır (Gori, 2001’den Akt. Terzi, 2005).

AB eğitim politikasının temel amacı; üye ülke yurttaşları arasındaki karşılıklı anlayışı özendirmek ve üye ülkelerin yurttaşlarına Avrupalılık bilincini aşlamak, bu süreçte öğrenci ve öğretmenleri eğitmek ve tüm ar-ge alanlarına üye ülkelerin etkin katılımlarını sağlamak şeklinde özetlenmektedir. AB, üye ülkelerine eğitim sistemleri konusunda bir dayatma politikası uygulamayarak, üye ülkelerin sosyo-ekonomik yapılarına uygun sistemi uygulamaları konusunda serbestlik tanıyarak, eğitim alanında belirli bir modeli uygulama zorunluluğu getirmemiştir. AB, üye ülkelerin ulusal eğitim sistemlerinin bütünleştirilmesinden ziyade uyumlaştırılmasını hedeflemektedir (Tuzcu, 2002).

27 üye ülkeden oluşan AB’nin tek bir eğitim sistemi bulunmamakta; AB kapsamında eğitim sistemleri de üye ülkeleri gibi çeşitlilik göstermektedir. Birliğin amaçları arasında farklı eğitim sistemlerinden yararlanmak; ulusal, bölgesel ve yerel eğitimcilerin birbirleriyle iletişimini ve iş birliğini özendirmek yer almaktadır (Gülcan, 2005’den Akt. Bayrakçı, 2005).

Ekonomik ve siyasi bütünleşmenin gereği doğrultusunda AB eğitim politikalarında genel olarak, Avrupa ölçeğinde çok dilli ve çok kültürlü bir ortak yaşam alanı ve bu yaşam alanında ortak değerlere ve Avrupa vatandaşlığı bilincine sahip bireylerin yetiştirilmesinin amaçlandığı ifade edilebilir (Sağlam, 2009). AB ülkelerinin eğitim programları her ne kadar genel olarak, yenilikçi öğretim programları, eğitimde yeni teknolojilerin kullanılması gibi birtakım görüşler ifade etse de AB’nin belirli bir eğitim basamağına yönelik eğitim politikaları oluşturmadığı görülmektedir. Fakat AB yasal belgelerinde eğitim basamaklarına yönelik atıflar yer almaktadır.

Türkiye’de ise 1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile belirlenen, herkesin eğitim hakkının olması, herkese eğitimde eşit fırsatlar verilmesi gibi Milli Eğitim Sistemi’nin amaçları ve temel ilkeleri, AB’nin ortak eğitim hedefleri ile örtüşmektedir (Çelik, 2006).

AB’ye giriş sürecinde eğitim alanında daha fazla çaba göstermesi gerektiği vurgulanan Türkiye, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde eğitim ile ilgili çeşitli birimler oluşturmuştur. MEB bünyesinde oluşturulan bu birimlerde çalışmalar devam ederken, Türkiye’deki üniversiteler de çalışmalarını sürdürmektedir (Gülcan, 2010).

Türkiye’nin AB’ye giriş sürecinde AB tarafından hazırlanan yıllık ilerleme raporları, AB’nin aday ülkelerin eğitim gibi alanlarda gelişmelerini saptadığı önemli dokümanlar olarak nitelendirilebilir. 1998 yılından itibaren hazırlanan ve 2006 yılına kadar düzenlenen ilerleme raporlarında; Türkiye’nin eğitim sisteminin genelde AB eğitim politikalarıyla uyumlu olduğu; fakat eğitim hizmeti, dersler, eğitim personeli ve genel personel açısından AB standartlarının gerisinde olması, yoksul kesimdeki eğitim açığının büyük, eğitim imkânları ve yaşam boyu öğrenmeye katılımın düşük olması gibi eğitime erişim konusunda Türkiye ile AB arasında çarpıcı farklılıklar bulunduğu belirtilmiş; her yıl izlenen gelişmelerin sınırlı düzeyde olduğu vurgulanmıştır (Eurydice, 2010b). Aşağıda AB’nin eğitim basamakları ile ilgili politikaları ve bu politikaların Türk Eğitim Sistemi’ne etkileri sırasıyla ele alınmıştır.

AB’nin İlköğretim ile İlgili Politikaları ve Türk Eğitim Sistemine Etkileri

İlköğretim basamağında öğrencilerin kazandığı bilgi ve beceriler diğer öğretim basamaklarında kazandırılacak bilgi ve beceriler için temel oluşturduğundan ilköğretim basamağı eğitim sürecindeki en önemli basamaklardan biridir. AB de bu durumun bilincindedir ve diğer eğitim basamaklarında olduğu gibi çalışmalarını bu basamakta yoğunlaştırmıştır (Gürkan ve Gökçe, 1995’den Akt. Şahin ve Sever, 2005).

AB’ye üye ülkelerde eğitimde kalitenin gelişmesine katkı sağlamak, eğitimin tüm alanlarında fırsat eşitliği oluşturmak amacıyla Avrupa Birliği Antlaşması’nın 149. ve 150. maddeleri temel alınarak 1995 yılında AB ülkelerinde Sokrates Programı başlatılmıştır. Örgün eğitim, yaygın eğitim, uzaktan eğitim ve Avrupa dillerinin eğitimi gibi alanları kapsayan Sokrates programı ile eğitimde Avrupa boyutunun güçlenmesi ve üye ülkeler arasında eğitimde işbirliği sağlanmıştır (Gedikoğlu, 2005). Sokrates

programıyla serbest dolaşım kapsamında göçmen işçilerin çocuklarının eğitimlerinin geliştirilmesi, göçmen çocuklarına eşit fırsatlar sağlanması ve bütünleşmeye yardımcı projeler uygulanması amaçlanmaktadır (Preston, 1995'den Akt. Karaman, 2002).

AB eğitim politikalarının üzerinde yoğunlaştığı konulardan biri de eğitimin bireyleri toplumsallaştırması ve eğitim ile demokrasi ilişkisinin kurulmasıdır. Bununla birlikte, AB politika olarak kültürler ve kültürler arası ilişkilerde 'hepsi farklı', 'hepsi eşit' şeklinde bir anlayışı benimsemektedir (Erdoğan, 2006).

AB ülkelerinde başlayan Sokrates programı Türkiye'deki ilköğretim programlarını da etkilemiştir. Türkiye'de yeni yetişen neslin bilgi toplumuna uyum sağlayabilmesi için eğitim programlarında, özellikle ilköğretim programlarında bazı becerilerin kazandırılmasına önem verilmesi gerekli görülmektedir. Öğrencilerin kazanmaları gereken bu beceriler sözel, matematiksel beceriler, fen ve teknolojiye temel yeterlikler, yabancı diller, bilgi ve iletişim becerileri ve teknoloji kullanımı, öğrenmeyi öğrenme, sosyal beceriler, girişimcilik, yaratıcılık, araştırma, eleştirel düşünme, sentezleme, sorun çözme ve genel kültür alanındaki beceriler gibidir. Sağlam (2009)'un belirttiğine göre yeni ilköğretim programlarının uygulamaya konulmasında belirtilen beceriler dikkate alınmıştır. Böyle bir uygulamanın önemli olmasının nedenlerinden biri dil, fen, matematik, sorun çözme, düşünme ve yorumlama becerilerini belirlemeye dönük PISA (Programme for International Student Assessment-Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) gibi uluslararası yarışmalarda Türk öğrencilerinin başarılarının oldukça düşük olmasıdır (Sağlam, 2009). PISA sınavı da Portekiz, Kore, İtalya, Norveç, Polonya ve Türkiye gibi çeşitli ülkelerdeki öğrencilerin akademik başarılarını yansıtan bir sınavdır. En son 2009 yılında Türkiye bu sınava katılmış ve matematik okuryazarlığı, fen okuryazarlığı gibi alanlarda henüz istenilen düzeyde olmamakla birlikte başarısını arttıran ülkelerden biri olmuştur (EARGED, 2009).

AB'ye göre Türkiye, Yunanistan, Ermenistan, Makedonya ve Arnavutluk gibi ülkelerde katı milliyetçilik hâkimdir ve AB uzmanlarına göre bu ülkeler arasında, kimlik çatışması, demokrasi ve insan hakları gibi konulara yeterince önem verilmediğinden sorunlar yaşanmaktadır. Yunanistan ve Bulgaristan gibi AB'ye üye bazı devletler ile Türkiye ve Makedonya gibi AB'ye üye olmayı bekleyen devletlerin eğitim programlarının uygulanışı, AB komisyonlarında bu sorunlar doğrultusunda ele alınmaktadır (Yılmaz, 2009).

Türkiye’de de AB ile Avrupa Konseyi’nin ‘Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi’ adlı ortak projesiyle öğretmen, müdür ve müfettişlerin demokrasi ve insan haklarını teşvik etmede önemli rol oynayacakları beklenmektedir (Keating, 2010).

Küreselleşme sürecinin etkilediği toplumsal boyut, AB içinde 1970 yılından itibaren önem kazanmış ve eğitim bu boyutun bir aracı olarak görülmüştür. AB’ye üye devletlerin ortak ekonomi ve sosyal politikalarının genel çerçevesini belirleyen Avrupa Konseyi, Türkiye’nin kimlik sorunu başta olmak üzere eğitim programında tek kimlik üzerine yoğunlaşan tarih, Türk dili ve edebiyatı, felsefe, İslamiyet’i ön planda tutan din kültürü ve ahlak bilgisi gibi derslerdeki uygulamalara 2007 ilerleme raporunda dikkat çekmiştir (Yılmaz, 2009). Ermenistan ya da Sırbistan’ın ders kitaplarında objektif olmayan görüşlere yer vererek, Türkiye’yi ağır ifadelerle tanıtmaları; Türkiye’nin de tarih ders kitaplarında Yunanistan, Ermenistan, Sırbistan gibi ülkeler hakkında düşmanlığı körükleyici ifadelerle yer vermesi AB tarafından dikkate alınmaktadır (Europa, 2011a). Türkiye ve Yunanistan gibi ülkelerin bir birlik içerisinde yer alabilmeleri için Türkiye’nin eğitim programlarında düzenlemesi gereken konular değerlendirilmektedir. Yılmaz’ın (2009) çalışmasında belirttiği yukarıdaki noktalar dışında AB üyelik süreci tam olarak sonuca ulaşmasa da Türkiye’de ayrımcı ifadelerin ders kitaplarından çıkarılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

AB yabancı dil eğitim politikaları doğrultusunda Türkiye’de yabancı dil dersleri eğitim programlarında daha yoğun olarak yer almaktadır. 1997 yılında Türkiye’de eğitim alanında yapılan düzenlemelerle ilköğretim 5 yıldan 8 yıla çıkarılmış ve daha önceki 5 yıllık programda yer almayan yabancı dil dersi zorunlu bir ders olarak ilköğretim dördüncü sınıftan itibaren uygulanmaya başlanmıştır (Cangil, 2004). Okullarda etkili bir yabancı dil öğreniminin gerçekleşmesi için yabancı dil derslerinin daha küçük sınıflardan başlatılması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

AB’ye giriş sürecinde 2005 yılında Türkiye’nin yabancı dil eğitimi programı gözden geçirilerek amaçlar, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve değerlendirme boyutlarında değişiklikler yapılmıştır. Bu programdaki değişiklikler yapılandırmacı felsefeden etkilenmiştir. Bu kapsamda, yabancı dil eğitimini daha etkili hale getirmek için matematik, coğrafya, müzik gibi konu temelli dil öğrenimi, işbirlikli öğrenme ve drama uygulamaları, performans dayalı değerlendirme programlarında teşvik edilmiştir.

Ayrıca, programın amaçlarına bağlı olarak ders kitapları yenilenmiş ve İngilizce ders saatlerine bir saat eklenmiştir (Kırkgöz, 2009).

Türkiye’de AB’ye giriş aşamasında toplumun eğitime olan yatırım desteğini harekete geçirmek amacıyla “Eğitime %100 Destek” ve kız çocuklarının ilköğretime kazandırılmasını sağlamak için “Haydi Kızlar Okula” gibi kampanyalar düzenlenmiştir. Bu kampanyalarla özellikle kızların okula gitme oranlarında artış sağlanmıştır (Eurydice, 2010b).

AB’nin Ortaöğretim ile İlgili Politikaları ve Türk Eğitim Sistemine Etkileri

AB’de eğitim alanında yapılan çalışmaların temelini, genel eğitim politikaları ortaya koymaktır. Üye ülkeler arasında ortak bir eğitim modeli kullanmamasına ve bunun teşvik edilmemesine rağmen AB, eğitim politikalarında, ortak bir mesleki eğitim politikası, mesleki eğitimin yaygınlaştırılması, zorunlu eğitimin sürelerinin artırılması ve zorunlu eğitim aşamasında en az iki dil öğretilmesi gibi birkaç şart dile getirmektedir (Atabay, 2006).

AB sürecinde temel önceliklerden biri olan eğitim kavramının, Roma Antlaşması’nda (1957) “ortak bir mesleki eğitim politikasının oluşturulması” kararıyla AB’nin ilgi alanı içerisine girdiği söylenebilir (Sağlam, 2009).

1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile “Tek Avrupa” kavramı yasallaşmış ve AB eğitim politikaları ile ilgili yasal temel oluşturulmuştur. AB’nin sorumluluk alanları arasında ortak eğitim politikaları ayrıntılı bir şekilde yer almış ve Avrupa vatandaşlığı kavramı ilk kez bu antlaşmada gündeme gelmiştir. Yeni eylem alanları olarak eğitim, kültür gibi alanların tespit edildiği antlaşmada, eğitim ve öğretim alanlarında AB’nin rolü 149. ve 150. maddelerde ortaya konulmuştur. Bu maddeler aşağıda verilmiştir (Euractiv, 2005a’dan Akt. Bayrakcı, 2005):

- Üye ülkeler arasındaki iş birliğini sağlayarak ve gerekirse üye ülkelerin faaliyetlerini destekleyerek, eğitimin kalitesinin artmasına katkıda bulunmak,
- Üye ülkelerin faaliyetlerini destekleyen bir mesleki eğitim politikası uygulamak.

1993 yılında düzenlenen Brüksel Zirvesi’nde işsizlik artışı, büyüme oranlarındaki düşüş, ABD ve Japonya karşısında rekabet edilebilirliğin azalması nedenleriyle AB, “Beyaz Kitabı” yeni stratejisi olarak kabul etmiştir. Beyaz Kitap

kapsamında mesleki eğitime ağırlık verilmesi, işgücü piyasalarının etkinliğinin artırılması, iş saatlerinin yeniden düzenlenmesi gibi işsizliği önleyici önlemler alınması yer almıştır. Bunun dışında Birliğin rekabet edebilirliğinin artırılması amacıyla, işgücü maliyetini düşürmek yerine fiziki sermaye payının artırılması yönünde bir strateji benimsenmesi ve bu yönde ar-ge çalışmalarına ağırlık verilmesi öngörülmüştür (DTM, 1999'dan Akt. Tuzcu, 2002).

AB eğitim programları içerisinde, mesleki eğitim alanında işbirliğini sağlamak, ve politikaları ve uygulamaları desteklemek için Leonardo da Vinci Programı ve gençlerin yapmış oldukları çalışmaları desteklemek ve gençler arasında iletişimi güçlendirmek amaçlı Youth Gençlik Programı da yer almaktadır (Karaman, 2002).

2000 yılında kabul edilen Lizbon stratejisi, Avrupa eğitim sistemini bilgi toplumunun gereksinimlerini karşılamaya uygun hale getirmeyi, Avrupa'nın ekonomisini modernize etmeyi ve dünya pazarındaki diğer ülkelerle rekabet edebilmesini gerçekleştirebilmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Lizbon stratejisi bilimsel araştırma, eğitim ve mesleki eğitim gibi pek çok alanı kapsamaktadır. Avrupa Konseyi, Lizbon toplantısında AB için 2010 yılında “dünyadaki rekabet gücü en yüksek ve dinamik bilgiye dayalı, aynı zamanda daha iyi iş olanakları ve daha geniş kapsamlı sosyal uyum içeren sürdürülebilir büyüme kapasitesine sahip bir ekonomi” haline gelme gibi bir hedef belirlemiştir (Fontaine, 2007).

AB 2005'de “İstihdam Politikası Kılavuzu”nu kabul etmiştir. Bu kılavuzda AB'nin ekonomik büyümesinin işgücünde daha yüksek becerilere sahip olmaya bağlı olduğu ve eğitim düzeylerini iyileştirmenin işgücü becerilerini iyileştirmede iyi bir yol olduğu vurgulanmıştır. Bu nedenle, AB, üye ülkelerin yüksek kaliteli öğrenim standartları koymasını ve bu standartlara ulaşmasını, tüm seviyelerde eğitim fırsatlarını artırmasını, gençlerin esnek öğrenim yollarına girmesini ve eğitim sisteminin işgücü piyasasından kopmamasını amaçlamaktadır (Vorkink, 2006).

AB'nin Lizbon sonuç bildirgesinde yer alan bilgi teknolojileri politikaları doğrultusunda Türkiye'de de okulların bilgisayar teknolojileri ile donatılması yönünde çalışmalar yapılmaktadır. Bu kapsamda, pilot illerde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına bilgisayar laboratuvarları kurulmuş, öğretmenlere gerekli eğitimler verilmiş, gerekli yazılımlar sağlanmış ve bu çalışmaların öğrencilerin öğrenmesine etkileri üzerine araştırmalar yapılmıştır (Bayrakçı, 2005).

AB tarafından Türkiye için hazırlanan yıllık ilerleme raporlarında Türkiye'nin Sokrates, Leonardo da Vinci ve gençlik programları gibi AB eğitim programlarına katılımının sağlanması için bir Ulusal Ajans kurulması, Ajans'ın kuruluşu ve çalışmaları konusundan bahsedilmiştir. AB'nin üyeleri ve aday ülkeler arasında eğitimde işbirliğini geliştirmek amacıyla uyguladığı genel eğitim alanındaki Sokrates, mesleki eğitim alanındaki Leonardo da Vinci ve diğer eğitim ve gençlik programlarına Türkiye aktif olarak katılmaktadır (Eurydice, 2010b). 2004 yılından günümüze Türkiye'nin AB eğitim ve gençlik programlarına katılımı ile eğitim-öğretimin kalitesinin yükseltilmesi amaçlanırken, uluslararası deneyimler de Türk Eğitim Sistemi'ne eğitim uzmanları tarafından aktarılmaya devam etmektedir (Gülcan, 2010).

“Eğitim ve kültür” başlığını temel alan Avrupa Komisyonu'nun 2010 yılı ilerleme raporunda Türkiye'nin gelişmeler kaydettiği, tüm eğitim düzeylerinde okula kaydolma oranlarının arttığı ve AB eğitim ve gençlik programlarına başarılı bir şekilde katılımının sağlandığı ifade edilmiştir (Europa, 2011b).

AB'nin yukarıda bahsedilen nitelikli insan gücü çeşitliliğini ve oranını artırma politikası kapsamında Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimi geliştirmek için çalışmalar yapılmaktadır. SVET (Strengthening Vocational Education and Training-Mesleki Eğitim ve Öğretimin Güçlendirilmesi) projesi, MVET (Modernisation of Vocational Education and Training in Turkey-Türkiye'de Mesleki Eğitim ve Öğretimin Modernizasyonu) projesi ve CEDEFOP (The European Centre for the Development of Vocational Training-Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi) ile işbirliği bunlar arasında sayılabilir (Eurydice, 2010b).

AB'nin Yükseköğretim ile İlgili Politikaları ve Türk Eğitim Sistemine Etkileri

AB'nin yükseköğretim sistemleri için öngördüğü yapısal değişiklikler de bulunmaktadır. Buna yönelik atılan ilk adımlardan biri 1998 yılında kabul edilen Sorbon Deklarasyonu'dur. Sorbon Deklarasyonu ile uluslararası öğrenci, öğretmen ve akademisyen hareketliliği, ulusal ve uluslararası işbirliğinin artırılması, diplomaların karşılıklı tanınması, dil ve bilgi teknolojileri yeterliliklerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Sorbon Deklarasyonu yükseköğretim programlarının lisans ve lisansüstü olarak benimsenmesini de önermiştir (Eurydice, 2010a).

Sorbon Deklarasyonu çerçevesinde 1999 yılında Avrupa'daki 31 ülkenin Eğitim Bakanları Bologna'da toplanarak Bologna Deklarasyonu'nu imzalamışlardır. Bu deklarasyondan (bildirgeden) ismini alan Bologna Süreci, 2010 yılına kadar 'Avrupa Yükseköğretim Alanı (European Higher Education Area, AYA)' yaratmayı hedefleyen bir reform sürecidir. AYA'da gerçekleşmesi arzulanmayan şey, üye ülkelerin eğitim sistemlerinin tek tip yükseköğretim sistemi haline getirilmesidir. AYA'da asıl hedeflenen, çeşitlilik ile birlik arasında bir denge kurulmasıdır. Amaç, yükseköğretim sistemlerinin kendilerine özgü farklılıkları korunarak birbirleriyle karşılaştırılabilir olması ve uyumlu hale getirilmesinden ibarettir (YÖK, 2010). Bologna Süreci kapsamında en çok tartışılan konu yükseköğretimde akreditasyon olmuştur (Van Damme, 2002).

Bologna Süreci'nin temel hedeflerinden altısı bu bildiri ile ilan edilmiştir. Bu hedefler şöyledir (Eurydice, 2010a):

- Kolay anlaşılır ve birbirleriyle karşılaştırılabilir yükseköğretim diploma ve/veya dereceleri oluşturmak (bu amaçla diploma eki uygulamasının geliştirilmesi),
- Yükseköğretimde lisans ve yüksek lisans olmak üzere iki aşamalı derece sistemine geçmek,
- Avrupa Kredi Transfer Sistemini (European Credit Transfer System, ECTS) uygulamak,
- Öğrencilerin ve öğretim görevlilerinin hareketliliğini sağlamak ve yaygınlaştırmak,
- Yükseköğretimde kalite güvencesi sistemleri ağını oluşturmak ve yaygınlaştırmak,
- Yükseköğretimde Avrupa boyutunu geliştirmek.

AB ülkeleri Bologna süreciyle üniversitelere ve bilgiye yatırım yapmakla daha ilgili hale gelmiştir. AB ülkeleri Bologna Deklarasyonu'nda 2010 yılına kadar ülkelerinin gayrisafi milli hasıllarının %3'ünü araştırma ve geliştirmeye ayırmayı kararlaştırmışlardır (Nerad, 2010).

Bologna Deklarasyonu'nun yayımlanmasından iki yıl sonra 2001'de Prag'da Bologna sürecini izlemek ve gelecek yıllar için öncelikler belirlemek için 32 ülkenin yükseköğretimden sorumlu bakanları bir araya gelmiştir. Prag'da Bologna sürecine üç hedef daha eklenmiştir. Bu hedefler şunlardır (Eurydice, 2010a):

- Öğrencilerin ve yükseköğretim kurumlarının sürece aktif katılımlarının sağlanması,

- AYA'nın cazip hale getirilmesi,
- Yaşam boyu öğrenmenin teşvik edilmesidir.

Bunun yanında, 2003 yılında Berlin'de toplanan 33 Avrupa ülkesi Yükseköğretim Bakanları, Bologna Süreci'ne "Avrupa Araştırma Alanı (European Research Area, ERA) ile AYA arasında bir sinerji kurmak ve doktora çalışmaları" konulu onuncu bir hedef eklenmiştir (YÖK, 2010).

Ayrıca, 2005 yılında Norveç'in Bergen şehrinde dördüncüsü yapılan Avrupa Eğitim Bakanları Konferansı'nda, 2007 yılına kadar gerçekleştirilmesi beklenen dört ana konu hakkında üye ülkelerdeki uygulamaları tespit etmek için, bir değerlendirme raporu (Stocktaking Report) hazırlanmasına karar verilmiştir. Bu dört konu Avrupa Kalite Güvencesi Birliği tarafından geliştirilen ve AYA'da yer alan yükseköğretim kurumlarına yönelik "Kalite Güvencesi Standartları ve Uygulama Prensipleri"nin üye ülkelerdeki uygulamaları, ulusal yeterlilikler çerçeveleri uygulamaları, doktora programları da dâhil olmak üzere ortak yükseköğretim programları ve yükseköğretimde esnek öğrenme yolları yaratmak alanlarındadır.

2009 yılında yayımlanan Leuven Deklarasyonu'nda 2020'ye kadar Avrupa yükseköğretiminin öncelikleri belirlenmiştir. Çeşitli Avrupa ülkelerinden yükseköğretime eşit erişim, yaşam boyu öğrenme, istihdam edilebilirlik, öğrenci merkezli öğrenme, eğitimde araştırma ve yenilik, uluslararası açıklık (faaliyetlerini daha uluslararası hale getirme), her üç derece (lisans, yüksek lisans, doktora) için hareketlilik ve şeffaflık öncelikler olarak belirlenmiştir.

1999 Bologna Deklarasyonu'nda kabul edilen AYA oluşturulması kararı 11-12 Mart 2010 yılında yapılan Budapeşte ve Viyana toplantılarının da temel konusu olmuştur. Yükseköğretim sistemlerinin dillerin ve kültürlerin çeşitliliğine saygı, işbirliği ve güven üzerine kurulu olarak yapılandırılması üzerinde durularak öğrenci merkezli eğitimin öğretmen ve araştırmacıların işbirliğini zorunlu kıldığı belirtilmiştir.

AB son yıllarda İngilizce'nin birçok alanda tek dil olarak egemenliğine karşı çok dilli ve çok kültürlü Avrupa yurttaşlığı kavramını savunmaktadır. Bu bağlamda, Avrupa Birliği'nin yabancı dil eğitim politikası tek dilin egemenliğinin önlenmesi çerçevesinde Avrupa yurttaşlarının zorunlu eğitim süresinde kendi anadilinin dışında en az iki farklı dil öğrenmesi olarak şekillenmiştir. Bu amaçla, Sokrates programı kapsamında Erasmus (yükseköğrenime tahsis edilen Sokrates programı) ve Lingua (yabancı dil eğitimi için

yükseköğrenime tahsis edilen Sokrates programı) programları oluşturulmuştur (Cangil, 2004).

AB, farklı kültürlerin yaşatılması, farklı dillerin desteklenmesi konusunda çalışmalar yürütmektedir. Bu projelerden biri olan CC-WISE (Cross Cultural Walk In the Streets of Europe-Avrupa'nın Caddelerinde Kültürlerarası Yürüyüş) projesi ile kültürlerarası ve disiplinler arası uygulanabilirliğe sahip bir eğitim modeli yaratmak amaçlanmaktadır. Proje AB'ye üye ülkelerin serbest dolaşımı kapsamında öğretmenlerde farklı kültürlerle ilişkin farkındalık, hoşgörü ve anlayış ortaya koyma ve bunun yanında öğretmenin öğretim sürecindeki rolünü öğrencilerin öğrenmelerini sağlayan rehberliğe dönüştürme ihtiyacından dolayı uygulamaya konmuştur (CC-WISE, 2006'dan Akt. Başbay ve Bektaş, 2009).

Modern iletişim teknolojilerine artan erişim, bir toplumdaki vatandaşların eleştirel düşünmeyi öğrenmesi ve toplumu şekillendirme ile karar verme sürecine katılmasını önemli kılar. Eğitim sistemi de gençlere özellikle katılımcı öğretim yaklaşımlarıyla demokratik öğrenmeyi teşvik ederek, gençleri aktif, eleştirel düşünenler olarak yetiştirmede güçlü bir araçtır. Gençleri aktif vatandaşlığa hazırlamada gerekli yeterliliklere sahip iyi yetişmiş öğretmenler olarak anlamlı ve sürdürülebilir değişiklikler yapabilirler. Bu nedenle, Avrupa Komisyonu öğretmen eğitiminde 'Herkes için Öğrenen ve Yaşayan Demokrasi' adlı programa odaklanmıştır. Avrupa Eğitim Bakanları (İstanbul 2007) ve Parlamenter Meclisi'nin (2008) önerileri gereğince Avrupa Konseyi demokratik vatandaşlık ve insan hakları eğitimi için öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlilikler çerçevesi geliştirmiştir. Bu yeterliliklerin hem hizmet öncesi hem de hizmet içi eğitimle tüm öğretmenlere kazandırılması amaçlanmaktadır (Keating, 2010).

Yükseköğretim alanında AB düzeyinde yapılan en önemli çalışmalardan biri ECTS'dir. Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen ECTS, öğrencilerin yurtdışında aldıkları ve başarılı oldukları ders kredilerinin, bir yükseköğretim kurumundan diğerine transfer edilmesini sağlayan bir sistemdir (Serbest, 2005). AB, yurtdışındaki eğitimin öğrencilerin mesleki ve akademik kariyerlerinin gelişimine katkıda bulunmasını göz önüne alarak, öğrencilerin eğitimlerinin bir kısmını yurtdışında yapmalarını yaygınlaştırmaya çalışmaktadır. AB'nin Türkiye için düzenlediği 2006 yılı ilerleme raporunda 11 Mart 2005 tarihli Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Kararı ile 2005-2006

öğretim yılı sonundan itibaren Türkiye'deki bütün yükseköğretim kurumlarında zorunlu bir uygulama haline getirilen ECTS, yükseköğretimde Bologna sürecinin uygulanması yönündeki bir gelişme olarak nitelendirilmektedir (Eurydice, 2010b; Gülcan, 2010).

YÖK, Bologna Deklarasyonu doğrultusunda ECTS'nin yanında diploma ve derecelerin anlaşılır hale getirilmesi (diploma eki), yükseköğretimde kalite güvencesi, öğrenci ve akademisyen hareketliliği gibi konularda çalışmalar yapmıştır. Diploma eki ile ilgili uygulamaya 2005-2006 öğretim yılı sonundan itibaren başlanmıştır. Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında iç kalite değerlendirmesi ve stratejik planlama süreçleri ile ilgili çalışmalar tamamlanmıştır. Ayrıca, hem öğrenci hem de akademisyenlere hareketlilik imkânı veren Erasmus Programı'na 2004 yılından itibaren katılım sağlanmıştır (Eurydice, 2010b).

AB 2009 yılı ilerleme raporuna göre, Türkiye Bologna sürecini uygulamada ileri bir seviyeye gelmiştir. Kalite güvence sistemlerini geliştirme ve yükseköğretime giriş olanaklarını artırma gelecekte çözülmesi gereken sorunlar olarak bu raporda ele alınmıştır. Yükseköğretim alanında 23 yeni üniversite kurulmasına karşın çoğu üniversitenin uygun olanaklara ve öğretim kadrosuna ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir.

2009 yılı ilerleme raporunda yükseköğretim basamağı ile ilgili olarak bahsedilen bir başka önemli konu ise YÖK'ün 1998 yılından itibaren meslek ve teknik lisesi mezunlarına üniversiteye giriş ve yerleştirme sınavında uygulanan katsayı sistemini kaldırmış olmasıdır. 2010 yılından itibaren uygulanan yeni sistemin yükseköğretime girişte meslek ve teknik lisesi mezunlarına eşit şans vermesi beklentisi ve bu beklentinin mesleki ortaöğretime kayıt oranlarını artıracığı ifade edilmiştir. Fakat son on yılda mesleki eğitimdeki gelişmelere karşın kalitenin artırılmasının gerekli olduğu vurgulanmıştır (Commission Staff, 2009).

Bologna Deklarasyonu'nda dile getirilen bir diğer konu da AB öğretmen eğitiminde akreditasyondur. AB'de serbest dolaşım çerçevesinde öğretmenlerin ortak niteliklere sahip olması beklenmektedir. Öğretmenlerin çok farklı kültürel ve coğrafi ortamlarda görev yapabilmelerine ilişkin uluslararası hareketlilik fırsatları artırılmaktadır. Üye ülkelerdeki öğretmenlerin AB ülkelerinde etkin olarak çalışabilmeleri ve sürekli mesleki gelişimlerinin sağlanması için kaliteli hizmet öncesi eğitim şarttır (COM, 2000'den Akt. Terzi, 2005). Türkiye'de de akreditasyon amaçlı Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi kurulmuştur. Eğitim fakültelerinin akreditasyonu

kapsamında 1998-2002 yılları arasında pilot çalışmalar yapılmıştır. Bu konuda Anadolu, Çukurova, Dokuz Eylül Üniversitesi gibi çeşitli üniversitelerde çalışmalar yapılmış ve ulusal toplantılar düzenlenmiştir. En son toplantı 2007 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi tarafından organize edilmiştir (Eurydice, 2010b). Bu çalışmalar yeterli olmamakla beraber Bologna süreci kapsamında çalışmaların yeniden canlandırılması beklenmektedir.

AB sürecinde yükseköğretim düzeyinde yabancı dil eğitimi ile ilgili de düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. 1997 yılında Türkiye’de eğitim alanında yapılan düzenlemeler yabancı dil eğitimine ‘İletişimsel Yaklaşımı’ getirmiştir (Kırkgöz (2009). Bu kapsamda, eski uygulamalardaki öğretmen merkezli eğitim, öğrenci merkezli yaklaşımla yer değiştirmiştir. Öğretmenlerin rolü de öğrenme sürecinin kolaylaştırıcısı ve rehberi olarak değişmiştir. Yabancı dil eğitiminde yaşanan bu gelişmeler kapsamında, yükseköğretim seviyesinde de bazı değişimler yaşanmıştır. Eğitim Fakültesi İngilizce Eğitimi Bölümleri’nde öğretmen adaylarına genç öğrenenlerin dil öğrenme özelliklerini tanıtmayı amaçlayan ‘Genç Öğrenenlere İngilizce Öğretimi- Teaching English to Young Learners’ adlı yeni bir ders programa eklenmiştir (Kırkgöz, 2005’den Akt. Kırkgöz, 2009).

AB’nin Yaşam Boyu Öğrenme ile İlgili Politikaları ve Türk Eğitim Sistemine Etkileri

Yaşam boyu öğrenme kavramı, Avrupa Konseyi (1971), UNESCO (1972) ve OECD (1973) tarafından hazırlanan metinler aracılığıyla gündeme gelmiş bir kavramdır (Günlü, 2009).

Yaşam boyu öğrenmeyle ilgili AB komisyonunun çeşitli çalışmaları bulunmaktadır. Örneğin, Komisyonun 1995 yılında yayınladığı “Öğrenen Topluma Doğru” adlı çalışması yaşam boyu öğrenmeyle ilgili olup, alınan kararlar doğrultusunda 1996 yılı Avrupa Yaşam Boyu Öğrenme yılı olarak kabul edilmiştir (Akbaş ve Özdemir, 2002). 2000 yılında AB komisyonu tarafından kabul edilen yaşam boyu öğrenmeyle AB, bireylere öğrenme fırsatları sağlayarak, kişisel gelişimi desteklemeyi; toplumsal bütünleşme için aktif vatandaşlığını güçlendirmeyi ve bireylerin beceri ve kapasitesini geliştirerek istihdam olanaklarını artırmayı amaçlamaktadır (Turan, 2005; Cansever, 2009). AB, yaşam boyu öğrenme anlayışıyla

2010 yılına kadar, 25 ile 64 yaş arasındaki nüfusun %25'ini eğitmeyi hedeflemektedir (Commission of European Communities, 2004'den Akt. Hakan, 2008).

AB'nin eğitimle ilgili projelerinde olduğu gibi Türk Eğitim Sistemi'nde yaşam boyu öğrenmenin yeni ilköğretim programının temelleri arasında bir beceri olarak tanımlandığı ve bu becerinin öğrencilere kazandırılması gerektiği görülmektedir.

AB'nin yaşam boyu öğrenme politikaları çerçevesinde Türkiye'de yaşam boyu öğrenme yerleştirilmeye çalışılmakta ve yetişkin eğitimi giderek önem kazanmaktadır. Sokrates programına tahsis edilmiş yetişkin öğrenmesi (Grundtvig) programı Türkiye'deki üniversitelerde uygulanmaktadır (Atik Kara ve Kürüm, 2007). Ayrıca Türkiye'de de üniversiteler yaşam boyu öğrenme çalışmalarına önem vermeye başlamışlar ve sürekli eğitim merkezi, yaşam boyu öğrenme merkezi, akademik gelişim birimi, kişisel gelişim birimi gibi farklı adlarla tanımlanan birimler aracılığıyla hem kendi çalışanları hem de toplumun diğer kesimlerindeki kişiler için yaşam boyu öğrenme olanakları sunmaktadırlar (Sağlam, Çıray ve Özudoğru, 2011). Ancak Bologna süreci içinde 2009 yılında Türkiye ile ilgili olarak yapılan değerlendirmede, tüm kategoriler içinde en düşük notun (5 üzerinden 1) sürekli eğitime verilmiş olması tüm üniversiteleri bu konuda daha etkin olmaya yöneltmektedir (Ulusal Sürekli Eğitim Merkezleri Toplantısı Kapanış Bildirgesi, 2010). Bunun yanında, 2009 yılı Bologna Süreci Durum Değerlendirme Raporu incelendiğinde; Türkiye'de yaşam boyu öğrenmenin yükseköğretimdeki beş öncelik içerisinde belirtildiği görülmektedir. Türkiye, beş temel öncelik alanının dördünde, Bologna ülkeleri ortalamasının üzerinde performans gösterirken sadece yaşam boyu öğrenme alanında Bologna ülkeleri ortalamasının altında kalmıştır (YÖK, 2011). Bu sonuç, ülkemizde yaşam boyu öğrenme hedefine yönelik politikaların gözden geçirilmesi ve bu alanlarda gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Türkiye eğitim sisteminin 2009 yılındaki gündeminde yer alan AB'ye uyum programı çerçevesindeki "Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı" ve 2010-2014 MEB Stratejik Planı, Türkiye eğitim sisteminin geleceğini yönlendirecek belgeler olarak nitelendirilmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Ayrıca 2008-2009 öğretim yılında Türkiye'de okulöncesi eğitimde okullaşma oranı %33'tür. Türk eğitim sisteminin standartlarını OECD ve AB ülkeleri standartlarına yükseltme doğrultusunda MEB, 2010 yılı hedeflerinden birinin beş yaş çocukları için 32 ilde başlatılan pilot

projeler ile okulöncesi eğitim basamağında okullaşma oranının illerde %100'e, ülke genelinde %40'a ulaşmak olduğunu belirtmiştir (Eurydice, 2010c).

SONUÇ VE ÖNERİLER

AB, başlangıçta ekonomik ve siyasi amaçlı bir birlik olmasına rağmen üye ülkelerin aldığı göçler, çok kültürlü yapıları gibi nedenlerle ekonomik ve siyasi boyutların yanında kültürel boyuta ve eğitim alanına da önem vermiştir. Maastricht Antlaşması ile AB, eğitim alanını yasal olarak tanımıştır. Roma Antlaşması'nda mesleki eğitim konusunda bir düzenleme olmasına rağmen AB eğitim alanı, Bologna süreci ve Lizbon stratejisi gibi süreçlerle gelişim göstermiştir.

Küreselleşme süreciyle uluslararası bir nitelik kazanan eğitim alanı, AB'de önem ve öncelik taşıyan bir alandır. AB'nin günümüz dünyasındaki çağdaş görüntüsü ve gelişmiş konumu, ekonomik alanda yaptığı yatırımlar ve siyasi alanlardaki başarısının yanında eğitimi de gelişimi sürecinde tetikleyici olarak kullanmasından kaynaklanmaktadır. AB'de üye ülkelerin farklılıkları korunarak, üye ve aday ülkeleri kapsayan ortaklıklar oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu doğrultuda AB, eğitim politikaları geliştirerek, üye ülkelerinde ortak bir eğitim amacı gütmekte ve AB'ye aday ülkelerin eğitim sorunlarını dikkate almaktadır.

AB'ye giriş sürecinde Türkiye, AB'nin eğitim politikalarına genel olarak uyum sağlamak ve eğitim programlarını bu politikalar çerçevesinde geliştirmek durumundadır. Bu doğrultuda Türkiye eğitim sisteminde çeşitli düzenlemeler yapılmakta ve yapılmaya da devam edilmektedir. Örneğin, Lizbon stratejisinde ve Bologna sürecinde AB'nin belirlediği politikalar Türkiye tarafından da kabul edilmektedir ve Türkiye eğitim sisteminin yükseköğretim basamağında ECTS, diploma eki vb. uygulamalar gerçekleştirilmiş, yükseköğretimde kalite güvencesi, öğrenci ve akademisyen hareketliliği gibi gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Sadece yükseköğretimde değil ilköğretim ve ortaöğretim basamaklarında da bilgi teknolojilerini geliştirmek, okullaşma oranlarını artırmak gibi çeşitli düzenlemeler yapılmış ve yapılmaya da devam etmektedir. Fakat Türkiye'nin artan genç nüfusu için AB raporlarında da belirttiği gibi okullaşma oranları yeterli olmamaktadır.

AB eğitim programlarının öne çıkan amaçlarından biri de, Avrupa kimliği oluşturma düşüncesidir. Avrupalılık ve Avrupa vatandaşlığı için Türkiye'de yaşayan bireylerin Avrupalı olmanın bilincine ve sorumluluğuna sahip olması gerekmektedir.

Ulusal bir niteliğe sahip olan Türk eğitim sistemi AB'ye tam üyelik sürecinde temel değerlerini kaybetmeden evrensel değerleri kazandırmak durumundadır.

Türkiye, eğitim sistemindeki özgünlüğünü kaybetmeden bu sürece uyum sağlamak, AB'ye üye ülkelerde olduğu gibi genç bireylere iş olanakları sağlamayı amaçlamalıdır. AB ülkelerinde mesleki-teknik öğretim kurumları ile iş dünyası arasındaki ilişkiyi Türkiye de örnek almalı, AB ülkelerinin bu konudaki bilgi ve deneyimlerinden yararlanmalıdır. Türkiye'de eğitimin kalitesini artırmak için AB üye ülkelerinde olduğu gibi yaşam boyu öğrenme ile ilgili çalışmalara üniversitelerin desteğiyle gerekli özen gösterilmeli ve her yaş grubundan insan yaşam boyu öğrenme sürecinden yararlanmalıdır. Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinde çözmesi gereken bu gibi niteliksel sorunların yanında okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim gibi basamaklarda okullaşma oranlarının düşük olması, eğitim için yapılan harcamaların yetersiz olması gibi niceliksel eksikliklerini de çözmesi gerekmektedir.

AB'ye giriş sürecinde Türkiye'nin üzerinde durması gereken bir başka önemli konu ise öğretmen yetiştirme. AB ile Türkiye'nin öğretmen yetiştirme programlarında birçok ortak noktalar olmasına, öğretmen eğitiminde benzer sorunlar yaşamalarına karşın Türkiye'nin öğretmen yetiştirme programlarının kalite güvencesindeki yetersizlikler, öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı gibi sorunlarına AB standartlarında bir çözüm üretmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin AB'ye giriş süreci aslında Türkiye'de eğitim alanında yapılan düzenlemeler için güzel bir fırsat olarak düşünülebilir. Küreselleşme sürecinin gerektirdiği değişimler AB gibi gelişen bir topluluğa yansiyarak Türkiye'yi de etkilemektedir. Türkiye, gelişmiş bir toplum olabilmek adına AB'nin eğitim alanında gerekli gördüğü düzenlemeleri, ekonomik kaynaklarını doğru kullanarak, okulöncesi eğitimden başlayarak tüm eğitim basamaklarını kapsayacak şekilde gerçekleştirme çalışmalarını hızlandırmalıdır.

MAKALENİN BİLİMDEKİ KONUMU

Eğitim Bilimleri/Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı

MAKALENİN BİLİMDEKİ ÖZGÜNLÜĞÜ

Bu makalede, AB'deki eğitim politikaları konusunda yapılmış çalışmalar ve alınan kararlar dikkate alınarak, özgünlükleri korumak koşulu ile Türkiye'deki eğitim politikalarını AB'ye uyumlu geliştirmek amacıyla öneri ve çözümler sunulmuştur.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. ve Özdemir, S. M. (2002). Avrupa Birliği'nde yaşamboyu öğrenme. *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156.
- Atabay, S. (2006). II. Panel: Avrupa Birliği Eğitim Programları. İ. Erdoğan (Editör): *Avrupa Birliği Vizyonu, Türkiye'de Eğitim ve Özel Okullar Sempozyumu* (s.131-132). İstanbul: Neta Matbaacılık, Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği.
- Atik Kara, D. ve Kürüm, D. (2007). *Sınıf öğretmeni adaylarının "yaşamboyu öğrenme" kavramına yükledikleri anlam (Anadolu üniversitesi eğitim fakültesi örneği)*. 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri (5-7 Eylül 2007). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Başbay, A. ve Bektaş, Y. (2009). Çokkültürlülük bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlikleri. *Eğitim ve Bilim*, 34 (152), 30-43.
- Bayraktı, M. (2005). Avrupa Birliği ve Türkiye eğitim politikalarında bilgi ve iletişim teknolojileri ve mevcut uygulamalar. *Milli Eğitim Dergisi*, 167.
- Cangil, E. B. (2004). Küreselleşme ve Avrupa Birliği yabancı dil eğitim politikaları ışığında 2000'li yıllarda Türkiye'de yabancı dil ve yabancı dil öğretmeni yetiştirme politikalarına bir bakış. *İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 273-282.
- Cansever, B.A. (2009). Avrupa Birliği eğitim politikaları ve Türkiye'nin bu politikalara uyum sürecinin değerlendirilmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1), 222-232.
- Commission Staff, (2009). *Turkey 2009 progress report*. Brussels: Communication from the commission to the European Parliament and the council. Web: <http://www.avrupa.info.tr/Files/File/Docs/2009-progressreport-en.pdf>. 08 Ocak 2011 tarihinde alınmıştır.

- Çelik, S. (2006). II. Panel: Avrupa Birliği Eğitim Programları. İ. Erdoğan (Editör): *Avrupa Birliği Vizyonu, Türkiye’de Eğitim ve Özel Okullar Sempozyumu* (s. 123-130). İstanbul: Neta Matbaacılık, Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği.
- Çınar, İ. (2009). Küreselleşme, eğitim ve gelecek. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(1), 14-30.
- EARGED. (2009). *Uluslararası öğrenci değerlendirme programı PISA 2009 uygulama sonuçları*. Web: <http://earged.meb.gov.tr/pdf/pisa2009ozetbilgiler.pdf>. 2 Ocak 2011 tarihinde alınmıştır.
- Erdoğan, İ. (2006). AB vizyonu ve Türkiye’de eğitim. *Avrupa Birliği Vizyonu, Türkiye’de Eğitim ve Özel Okullar Sempozyumu* (s. 45-57). İstanbul: Neta Matbaacılık, Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği.
- Europa,(2010). The history of the European Union. Web: http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_en.htm. 25 Aralık 2010 tarihinde alınmıştır.
- Europa, (2011a). *Turkey 2009 progress report*. Web: http://ec.europa.eu/enlargement/press_corner/key-documents/reports_oct_2009_en.htm. 23 Ekim 2011 tarihinde alınmıştır.
- Europa, (2011b). *Turkey 2010 progress report*. Web: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/tr_rapport_2010_en.pdf. 23 Ekim 2011 tarihinde alınmıştır.
- Eurydice, (2010a). *Focus on higher education in Europe 2010: The impact of the Bologna process*. Web: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/122EN.pdf. 23 Aralık 2010 tarihinde alınmıştır.
- Eurydice, (2010b). *Türk eğitim sisteminin örgütlenmesi 2008/09*. Web: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/TR_TR.pdf. 6 Aralık 2010 tarihinde alınmıştır.
- Eurydice, (2010c). *Avrupa ulusal eğitim sistemlerinin özeti ve devam eden reform çalışmaları Temmuz 2010*. Web: http://eacea.ec.europa.eu/eurydice/ressources/eurydice/pdf/.../047_TR_TR.pdf. 6 Aralık 2010 tarihinde alınmıştır.
- Fontaine, P. (2007). *AB nedir? Türkiye: Avrupa Birliği Bilgi ve İletişim Destek Programı*.
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa Birliği sürecinde Türk eğitim sistemi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 66-80.
- Gülcan, M. G. (2010). *Avrupa Birliği ve Eğitim* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Gültekin, M. ve Anagün, Ş.S. (2006). Avrupa Birliği'nin eğitimde kaliteyi belirleyici alan ve göstergeleri açısından Türk eğitim sisteminin durumu. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 145-170.
- Günlü, R. (2009). Yetişkinlerde Meslek Eğitimi. A. Yıldız ve M. Uysal. (Derleyenler): *Yetişkin Eğitimi* (s. 339-352). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Hakan, A. (2008). Yaşamboyu Eğitim, Öğretmen ve Uzaktan Eğitim. A. Hakan. (Editör): *Öğretmenlik Meslek Bilgisi Alanındaki Gelişmeler* (s. 81-97). Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1793.
- Karaman, A. (2002). Maastricht sonrası AB eğitim ve gençlik programları. *Çimento İşveren Dergisi*, 16-27.
- Keating, S. (2010). The contribution of teachers to education for democratic citizenship and human rights. *Education Newsletter*, s. 4-5. Web: [http://www.coe.int/T/E/Cultural Cooperation/education/Newslettereducation.ap](http://www.coe.int/T/E/Cultural%20Cooperation/education/Newslettereducation.ap). 21 Ocak 2010 tarihinde alınmıştır.
- Kırkgöz, Y. (2009). Globalization and English language policy at primary education in Turkey. *English as an International Language Journal*, 5, 176- 181.
- Nerad, M. (2010). Globalization and the internationalization of graduate education: A macro and micro view. *Canadian Journal of Higher Education*, 40 (1), 1-12.
- Sağlam, M. (2009). AB Sürecinde Türk Eğitim Sistemi ve İlköğretimdeki Değişmeler. A. Hakan. (Editör): *Öğretmenlik Mesleki Bilgisi Alanındaki Gelişmeler* (s. 41-60). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Sağlam, M., Çıray, F. ve Özüdoğru, F. (2011). *Türkiye'deki üniversitelerin sundukları Yaşamboyu öğrenme uygulamaları ve olanaklarının incelenmesi*. 3. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri (22-25 Haziran 2011). Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa.
- Serbest, F. (2005). Avrupa Birliği yükseköğretim programı ERASMUS ve Türkiye'nin katılımı. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 105-123.
- Şahin, Ç. ve Sever, R. (2005). Hayat Bilgisi dersi genel amaçlarının Avrupa Birliği eğitim politikalarına uyum düzeyi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 65-85.
- Terzi Ç. (2005). *Uyum sürecinde Türkiye eğitim politikalarının Avrupa Birliği*

- Politikaları doğrultusunda değerlendirilmesi.* Yayınlanmış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Turan, S. (2005). Öğrenen toplumlara doğru Avrupa Birliği eğitim politikalarında yaşam boyu öğrenme . *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 5 (1), 87-98.
- Tuzcu, G. (2002). Avrupa Birliğine geçiş sürecinde Türk eğitiminin planlanması. *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156.
- Ulusal Sürekli Eğitim Merkezleri Toplantısı Kapanış Bildirgesi (2010). www.egesem.org/dosyalar/semler/Kapanis_bildirgesi.doc 17 Mayıs 2011 tarihinde alınmıştır.
- Van Damme, D. (2002). Higher Education in the Age of Globalization. S. Uvalic Trumbic. (Editör): *Globalization and the Market in Higher Education* (s. 21-33). Paris: UNESCO Publishing.
- Vorkink, A. (2006). Türkiye'nin eğitim sisteminin AB üyeliği için hazırlanması. *Avrupa Birliği Vizyonu, Türkiye'de Eğitim ve Özel Okullar Sempozyumu*(s. 21-41). *İstanbul: Neta Matbaacılık, Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği.*
- Wikipedia. (2011a). Web: http://tr.wikipedia.org/wiki/Avrupa_Birli%C4%9Fi. 4 Ağustos 2011 tarihinde alınmıştır.
- Wikipedia. (2011b). Web: http://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiyeAvrupa_Birli%C4%9Fi_ili%C5%9Fkileri. 4 Ağustos 2011 tarihinde alınmıştır.
- Yılmaz, S. (2009). Avrupa Birliği'nin Türkiye ve diğer Avrupa ülkelerinin ders kitaplarında uygulamaya çalıştığı "Kimlik, insan hakları ile tarihte 'öteki' kavramı ve Sırbistan örneği". I. *Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu* (s. 363-372). Ankara: Pegem Akademi.
- YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu) (2011). Web: <http://bologna.yok.gov.tr/index.php>. 8 Ağustos 2011 tarihinde alınmıştır.